

Nr 11

Finansutskottets betänkande i anledning av vissa i Kungl. Maj:ts proposition 1972:1 behandlade för flera huvudtitlar gemensamma frågor jämte motion.

1. **Städningsverksamheten inom det statliga området.** Kungl. Maj:t har i propositionen 1972:1, bilaga 2, s. 16--22 (punkt 9 i utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 januari 1972) föreslagit riksdagen att godkänna vad i statsrådsprotokollet anförts om central planering och utveckling m. m. av städningsverksamheten inom det statliga området.

Kungl. Maj:t föreslår att byggnadsstyrelsen får till uppgift att svara för en central planering och utveckling av den statliga städningsverksamheten. Medel för fem tjänster härför begärs under sjunde huvudtiteln.

Utskottet har i detta sammanhang behandlat motionen 1972:624 av herr Brundin m. fl. (m) i vad avser hemställa att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer, att Kungl. Maj:t utreder möjligheterna att överföra den statliga städverksamheten på privata städbolag. I motionen ifrågasätts om inte med städverksamhet förenade uppgifter effektivare handläggs av privata städbolag.

Kungl. Maj:ts förslag om en central planering och utveckling av städningsverksamheten förlagd till byggnadsstyrelsen grundas på ett omfattande utredningsarbete som utförts av statens städningsutredning (Ds Fi 1970:13). Utredningen uppskattar de totala statliga städkostnaderna till 150 milj. kr. år 1970. Den föreslår mot bakgrunden av omfattande praktiska försök ett nytt system för städning med användning av maskinutrustning för framför allt golvvård och differentierad städfrekvens beroende på städningsbehov. Utredningen bedömer det möjligt att minska de totala städkostnaderna med 15--20 procent om förslagen genomförs. Med hänsyn till de föreslagna städmetoderna, som bl. a. anses förutsätta särskilda golvvårdspatruller och enhetlig arbetsledning, framhålls vikten av ökad samordning av det statliga städarbetet. Efter att ha övervägt även städning genom ett för ändamålet bildat statligt bolag stannar utredningen för att föreslå städning i egen regi med central ledning. Det nära sambandet mellan städning, drift, underhåll och byggnad av lokaler leder utredningen fram till bedömningen att byggnadsstyrelsen bör svara för den centrala ledningen.

Det övervägande antalet remissmyndigheter tillstyrker denna organisationsform. Även i övrigt tillstyrks i allmänhet utredningens förslag. Svenska kommunalarbetsförbundet och Statsanställda; förbund betonar betydelsen av städning i egen regi.

Departementschefen är av uppfattningen att städning i egen regi i de flesta fall är att föredra. Han finner det väsentligt med ett centralt planerings- och utvecklingsarbete för att städningsverksamheten skall kunna effektiviseras. Genom att den centrala funktionen knyts till byggnadsstyrelsen skapas ett erforderligt samband med lokalplanering, byggnads- och fastighetsförvaltning. Byggnadsstyrelsen bör initiera utbildning av personal och verka för en ökad samordning av städarbetet mellan statliga myndigheter och där så är lämpligt mellan statliga och kommunala myndigheter.

Utskottet. Vad först angår frågan om städning i egen regi eller på entreprenad vill utskottet mot bakgrund av vad som anförts i utredningen och i remissyttrandena ansluta sig till departementschefens bedömning att städning i egen regi i de flesta fall torde vara att föredra. Behovet av trygga anställningsförhållanden gör sig starkt gällande även för denna kategori anställda. På ett avgörande sätt har situationen påverkats av att städpersonalen vid statliga myndigheter förts över till tjänstemannaanställning vid årsskiftet 1971/72.

Vad utskottet här anförut utesluter inte att myndigheter som övervägt entreprenad och finner denna fördelaktig även i fortsättningen har möjlighet att vända sig till entreprenadfirmor. Det bör ankomma på den enskilda myndigheten att i samråd med byggnadsstyrelsen bedöma vilken form som är att föredra.

Utskottet vill betona att frågan om en central ledning, utbildningsverksamhet och utveckling i fråga om den statliga städverksamheten inte har direkt samband med frågan om egen-regi eller entreprenad. En central ledning av det slag departementschefen förordar syftar till en sammanhållen lokalvård under ledning av byggnadsstyrelsen och utvecklandet av ett nytt system för städning med bl. a. differentierad städfrekvens beroende på städningsbehov för skilda lokaler. Endast härigenom torde besparingar av den storleksordning utredningen bedömer möjliga kunna åstadkommas.

Utskottet tillstyrker mot denna bakgrund de i statsrådsprotokollet anförda riktlinjerna för den statliga städverksamheten. I fråga om vad som anförts från närmast berörda fackliga organisationer beträffande omsorg om den berörda personalen vid en omläggning synes statstjänstemannaanställningen borge härför.

Något behov av ytterligare utredning om handhavandet av den statliga städverksamheten finner utskottet med hänvisning till det anförda inte föreligga. Motionen 1972:624 såvitt nu är i fråga avstyrks därför.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1972:624 såvitt nu är i fråga godkänner vad i statsrådsprotokollet anförts om central planering och utveckling m. m. av städningsverksamheten inom det statliga området.

2. Utrednings- och försöksverksamhet rörande programbudgetering. Kungl. Maj:t har (punkt 10, s. 22–30) beslutat delge riksdagen vad i statsrådsprotokollet anförts angående utrednings- och försöksverksamhet rörande programbudgetering.

I den redogörelse för utrednings- och försöksverksamheten rörande programbudgetering som återfinns i propositionen redovisar departementschefen bl. a. sina synpunkter på en av riksrevisionsverket avgiven delrapport. Rapporten omfattar endast tre försöksmyndigheter och är av översiktlig karaktär. Departementschefen betonar att det begränsade materialet inte tillåter några bestämda slutsatser. Med utgångspunkt i rapporten konstateras emellertid att förväntningarna på programbudgeteringen i viktiga avseenden synes ha infriats. De olika element som ingår i programbudgeteringen har gett verksamheterna förbättrade möjligheter att styra och planera verksamheterna. En klarare ekonomisk avgränsning av ansvarsområden har nåtts liksom en bättre koppling mellan kostnader och prestationer. En delegering av budgetansvar inom myndigheterna har möjliggjorts. Departementschefen anser emellertid att denna kan göras mera långtgående. Vid myndigheter med nettoredovisad uppdragsverksamhet kan ökad uppmärksamhet i framtiden behöva ägnas åt konflikter mellan kravet på kostnadstäckning och andra mål för resp. verksamheter.

För att utjämna tillfälliga och säsongmässiga likviditetsvariationer i samband med uppdragsverksamhet har programmyndigheterna anmält ett ökat behov av rörlig kredit i riksgäldskontoret under budgetåret 1972/73. Den rörliga kredit om f. n. 60 milj. kr. som står till Kungl. Maj:ts disposition i riksgäldskontoret begärs därför ökad till 70 milj. kr. Hemställan härom har gjorts i anslutning till finansplanen.

Departementschefen konstaterar sammanfattningsvis att det nya systemet har kommit för att stanna och ytterligare utvecklas. I ett sådant utvecklingsarbete är det angeläget att den påbörjade utvärderingen fullföljs. De erfarenheter som vunnits bör kunna tas till vara i statsförvaltningen som helhet för att effektivisera verksamheten. Som exempel anför den försöksverksamhet med verksamhetsplanering som riksrevisionsverket bedriver vid luftfartsverket och riksskatteverket.

Vad gäller programbudgetverksamheten i övrigt och inriktningen av den fortsatta försöksverksamheten konstaterar departementschefen att programbudgetering alltmer kommit att användas som en sammanfattande benämning på en rad olika åtgärder och reformer som berör planering, budgetering, uppföljning m. m. Den gemensamma nämnaren är syftet att skapa förutsättningar för att träffa mer medvetna val, öka rationaliteten i beslutsfattandet och därmed främja en bättre hushållning med knappa resurser. Utifrån de redovisade positiva erfarenheterna av programbudgetering på myndighetsnivå finner departementschefen det naturligt att programbudgeteringen efter utredning och prövning i varje särskilt fall införs vid ytterligare myndigheter.

Ett programbudgetsystem för försvarssektorn avses nu efter omfattande utredningsarbete och försöksverksamhet tillämpat fr. o. m. nästa budgetår. Erfarenheterna från försvaret är enligt departementschefens

mening inte möjliga att direkt tillämpa på civila områden. Härtill är den civila verksamheten alltför mångskiftande. Ett arbete på att här införa programbudgetering på sektorsnivå måste därför gå fram stegvis. Erfarenheter av programbudgeteringen inom arbetsmarknadsområdet, där en övergång nu sker, räknar departementschefen kunna bli av värde, liksom den fortsatta utvecklingen av den försöksverksamhet som bedrivs inom justitiedepartementets område.

Utskottet vill i anslutning till departementschefens synpunkter konstatera, att de erfarenheter av programbudgetering vid tre försöksmyndigheter som riksrevisionsverket redovisar är av betydande intresse och att vissa resultat bör kunna tillgodoföras även andra delar av statsverksamheten än de där försöksverksamheten pågått. En återgång till tidigare system för budgetering för de myndigheter som tillämpat det nya systemet sedan en tid tillbaka torde inte bli aktuell. Vid övergång till planering och budgetering i programtermer för större sammanhållna sektorer är emellertid problemen oftast långt mer invecklade och kommer att kräva ingående överväganden område för område. Erfarenheterna från försvarssektorn torde som departementschefen anför inte kunna direkt överföras till civila områden. Avsevärda arbetsinsatser återstår sålunda innan mer bestämda slutsatser kan dras i fråga om den tid det tar att utveckla en budgetering i programtermer för de skilda sektorer där arbetet ännu inte påbörjats resp. där nuvarande försöksverksamhet är starkt begränsad. Bl. a. synes problem – delvis aktualiserade i samband med övergången till programbudget för arbetsmarknadsområdet – som uppkommer när en och samma verksamhet ingår i två eller flera skilda programområden ännu endast ha tangerats. Utskottet delar departementschefens uppfattning att de överväganden budgetutredningen kan komma fram till här torde bli av stor betydelse. Det är emellertid av vikt att ett programbudgetarbete bedrivs även inom större verksamhetsområden i avvaktan härpå.

I fråga om den av Kungl. Maj:t begärda höjningen av den rörliga krediten för uppdragsverksamhet har utskottet ingen erinran. Hemställan om utökningen görs i ett särskilt betänkande (FiU 1972:12).

Utskottet hemställer

att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört rörande utrednings- och försöksverksamhet rörande programbudgetering.

Stockholm den 16 mars 1972

På finansutskottets vägnar

SVEN EKSTRÖM

Närvarande: herrar Ekström (s), Löfgren (fp), Kristiansson i Harplinge (c), Knut Johansson i Stockholm (s), Franzén (s), Larsson i Karlskoga (s), Åsling (c), Jansson (s), Wirtén (fp), Josefsson i Halmstad (s), Fågelsbo (c), Arne Pettersson i Malmö (s), Brundin (m), Magnusson i Borås (m) och Wictorsson (s).

Reservation

vid *punkten 1* (Städningsverksamheten inom det statliga området) av herrar Löfgren (fp), Kristiansson i Harplinge (c), Åsling (c), Wirtén (fp), Fågelsbo (c), Brundin (m) och Magnusson i Borås (m) som anser att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

”Vad först angår frågan om städning i egen regi eller på entreprenad vill utskottet påpeka att utredningen inte genomlyst frågan om fördelarna med att överföra den statliga städverksamheten på privata städbolag utan i huvudsak endast övervägt alternativen statligt bolag eller städning i egen regi. Utskottet finner för sin del starka skäl tala för att privata städbolag genomgående är ett konkurrenskraftigt alternativ och vill påpeka att bl. a. generaltullstyrelsen finner privat entreprenad fördelaktig jämfört med städningsutredningens kostnadskalkyler. Frågan bör därför ytterligare utredas. Därvid bör man utgå ifrån att privata städbolag skall få konkurrera på helt lika villkor med städning i egen regi.

I fråga om central ledning av städningsverksamheten uttrycker flera remissinstanser betänkligheter. Bl. a. avstyrker Statsföretag AB såväl central som regional ledning. Något ådagalagt behov av central ledning av städverksamheten kan utskottet f. n. inte finna. I avvaktan på den fortsatta utredningen bör därför Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt inte bifallas.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till motionen 1972:624 såvitt nu är i fråga avslår Kungl. Maj:ts förslag om central planering och utveckling m. m. av städningsverksamheten inom det statliga området och som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.”

